

cielle status og forfinede livsstil bruger Hanssen navneformer samt bestemte dragtdele og former for løsøre. Da indikatorudvælgelsen sker ud fra gennemgangen af kildematerialet, rummer *Österlen* desværre ingen almen diskussion af problemer heromkring. Börje Hanssen har understreget, at opstillingen af begrebsparret pagen/urban og dets indhold kun gælder i den analyserede situation. En generel diskussion af dets betydning ville dog have været interessant.

Det er lykkedes Börje Hanssen klart at fastholde et helhedsperspektiv i sin historiske dybdeundersøgelse. Det er inspirerende at se, hvorledes han bruger sit kildemateriale, samt hvorledes han i analysen er i stand til at sammenfatte ellers ofte adskilte indfaldsvinkler. De social-økologiske kort illustrerer en nyttig måde at systematisere data og visualisere problemstillinger på. Bogen rummer på grund af de mange detailanalyser utroligt mange oplysninger, og undervejs gør Börje Hanssen mange gode iagttagelser og drager mange fine konklusioner.

Gudrun Gormsen

Handbuch der deutschen Wirtschafts- und Sozialgeschichte herausgegeben von *Hermann Aubin* und *Wolfgang Zorn*. Band 2: Das 19. und 20. Jahrhundert. Stuttgart, Ernst Klett Verlag, 1976. 998 s. DM 175,-.

Der var engang – og det er endda ikke så forfærdeligt længe siden, at økonomisk historie for tysk historieskrivning var en by på månen. Sådan er det ikke mere. Man behøver blot at pege på kredsens omkring Hans-Ulrich Wehler og det nye tidsskrift »Gesellschaftsgeschichte« og kredsens prætentioner om en altomfattende samfundshistorie i »struktur-funktionalismens« ånd for at indse, at tysk historieskrivning for tiden har fjernet sig ikke så lidt fra historistisk begivenhedshistorie. Somme vil måske tværtom mene: for meget. Hvorom alting er, så har dette opgør med den politiske begivenhedshistorie på mange måder været frugtbar for den tyske historiske videnskab. En række spændende studier i økonomisk og social historie har set dagens lys, og mere sammenfattende forsøg har det heller ikke skortet på. Jeg skal i denne forbindelse nøjes med at nævne Wehlers egen samling af en række væsentlige artikler om emnet i *Moderne deutsche Sozialgeschichte* på Kiepenheuer & Witsch; Helmut Böhm's Prologemena zu einer Sozial- und Wirtschaftsgeschichte Deutschlands in 19. und 20. Jahrhundert på Suhrkamp Verlag, og *Deutsche Sozialgeschichte. Dokumente und Skizzen*, Band I 1815–70 og Band II 1870–1914 udgivet af henholdsvis Werner Pöls og G. A. Ritter/Jürgen Kocka på C. H. Beck Verlag. Sammenlignet med disse titler er nærværende fremstilling måske nok mere traditionel, den nærmeste sammenligning er nok Gebhardts *Handbuch der deutschen Geschichte*, der iøvrigt også udgives på Ernst Klett Verlag. En økonomisk Gebhardt med andre ord.

Nærværende bind (1. bind er anmeldt af Anne K. G. Kristensen i HT) omfatter perioden ca. 1800–ca. 1970. Den indledes med en oversigt over kilder og hjælpemidler, dernæst følger befolkningshistorien, og den teknologiske udvikling, så følger oversigter over statens økonomiske og sociale politik, og derefter behandles industriens, håndværkets og landbrugets udvikling i perioden, samt kredit- og pengevæsenet. Imellem disse afsnit, der gentages kronologisk for perioderne 1800–1850, 1850–1914/18, 1914/18–1970, falder bredere socialhistoriske afsnit, forfattet af Werner Conze. Et særligt afsnit behandler Østrigs økonomiske historie. Bogen vil sikkert i fremtiden vise sig som et lige så nyttigt arbejds-, opslags- og orienteringsværk som Gebhardt.

Inga Floto